

uči in zabava. Večja povest je: „Raspikuća“ (Zapravljivec), katero je napisal Fr. Sudarević. Vsakdo tu lahko spozna, da treba drevo vzravnati, dokler je mlado, in zle navade in nagnjenja v človeku še za rana izkoreniniti, drugače se razvijejo v pogubne strasti. Pripovedka je jako poučna, jezik je lep, tudi pripovedovanje še dokaj spretno, tako da bode izvestno narodu povšeči. Tudi dva prevažna dogodka med hrvaškim narodom, katera sta se lani vršila: prenos Draškovičevih kostij in pa odkritje Gunduličevega spomenika, sta tu na kratko opisana. Večji spisi so še: „Krištof Kolumbo“, „Žigice“ (žveplenke), „Uzgajajmo djecu“, a potem sledi nekoliko o Kneippu in pa nekaj gospodarskih drobtinic. Ko se kratkočasnicam malo nasmejaš, zveš še, kako bode l. 1894., kar preproste čitatelje jako zanima, in kje bodo semnji v novem letu. Torej berila dosti za vsakoga! Že zato, ker je Danica tako razširjena in roma od roke do roke, naj bi bili v Daniči vedno naizbranejši članki.

Velik korak v napredku je napravilo društvo s prekrasnim molitvenikom duhovna družbe Jezusove Antona Kanižlića, katerega naslov je: **Pobožnost molitvena na slavu presvetoj Trojici jedinomu Bogu i na čast blaženoj Djevičici Mariji i svetima.** 8°. Str. 653. Cena 1 glđ. — V hrvaški književnosti nimamo toliko dobrih molitvenikov, kakor v slovenski, posebno večjih ne in popolnejših, zato je dobro došel ta izvrstni molitvenik, kateri se bode po društvenem potu najlože razširil na vse strani hrvaške domovine. Molitvenik ni nov, bil je že pred več leti razširjen posebno po slavonskih straneh Hrvaške, vendar oni iztisi so se že porazgubili, zatorej je trebalo misliti o novem izdanju. Izdanje je priredil kanonik zagrebški dr. Fr. Iveković po onem izdanju, katero je izšlo l. 1813. v Budimu. V knjigi niso le molitve, ampak tudi — kar je važneje — premišljevanja za vsak dan v mesecu, napisana v duhu sv. Ignacija (o zadnjih stvarih človekovih). Posebno lepo je sestavljena pobožnost pri sv. maši, katere obredi se tudi prav jasno tolmačijo. Obširna in koristna sta tudi sestavka o sv. spovedi in svetem obhajilu, za katerimi sledé razne molitve in druge pobožnosti k sv. Trojici, Mariji, svetnikom itd., a na koncu je dodan katekizem, kateri se rabi v III. razredu ljudskih šol. Ta molitvenik bode narod veselo sprejel, ker je posebno pripraven za domače berilo in pobožnosti, a tisek je razločen in velik, tako, da si bodo ž njim služili tudi oni, kateri slabše vidijo. Krasí ga lepa barvana slika, a dobi se lahko tudi vezan.

Tretja knjiga so: **Ptice. Napisao Dav. Trstenjak.** — 8°. Str. 100. Cena 20 novč. To je že tretji zvezek Trstenjakovega dela, v zbirki: „Životinje“, kar jih je izdalo društvo, pa sedmi. Knjižica ima vse one vrline, katere sem omenil že o prvih dveh zvezkih. Pripovedovanje je kratko, poljudno, umevno,

ob jednom jako mikavno, da knjižico le nerad deneš iz rok, dokler je nisi prečital. Spominja te v mnogem na našega nepozabnega Erjavca, od katerega se je tudi Trstenjak učil. V knjigi se opisuje posebno kos s sorodniki, potem vranja rodovina, žolne in divje kokoške. Cela knjižica o pticah bode prav lepo in poučno delo.

Zadnja knjižica slóve: **Fabijola ili drevni kršćani.** Preveo Ivan Gojtan. — 8°. Str. 56. Cena 15 n. Drobna knjižica — najbrž prevod iz ruskega — govori o onih žalostnih, vendar za krščanstvo tako slavnih časih, ko je tekla v potokih krščanska kri za Jezusa. Dejanje se vrši za cesarja Dioklecijana, ko je krščansko seme, razsejano po vseh tedaj rimskih krajih, pognalo že bujne klice v vseh slojih naroda. Dejanje ni posebno zamotano, vendar zanimivo; v knjižici je mnogo lepih nauk in zlatih resnic. Knjižica je primerna posebno za mladino.

To je sad, katerega je letos obrodilo bratovsko nam društvo, kateremu želimo, da bi se vedno tako lepo razcvitalo in razširjalo, kakor se je počelo v zadnjih letih.

Nesudjenica. Epska pjesan. Spjevao Tugomir Hrvat Bošnjak (Tugomir Alaupović). 8°. Str. 91. Cena je 40 novč. — Pred kakima dvema letoma se je pojavil v hrvaški književnosti mlad pesnik Bošnjak, katerega pesmi, zložene v bolj narodnem duhu, so zanimale vsakega prijatelja lepe knjige. To je bil Alaupović, kateri je že l. 1892. zložil v „Viencu“ omenjeno pesem, katera je nedavno izšla v posebni knjižici. Že tedaj sem mislil nekoliko izpregovoriti o njej, a ker nisem storil tedaj, bodem pa sedaj. Vsebina je po priliki taka: Abegzada, jedinica Osmanbega, žaluje v prvem spevu za Sinjaninom Gavranom, v katerega se je zagledala mlada, ko je jahal mimo grada. Žaluje, toži, saj je minulo že pol leta, da ni ničesar slišala o njem. V drugem spevu prihajajo k Osman-begu gosti Mehmed-beg, Kovačević Ramo in pa Ibro od Gradačca grada, da izprosijo lepo Abegzado. Vsi so mili staremu begu, pa zato obljubi hčerko onemu, kateri bode največji junak v junaškem „mejdanu“. Najpopreje so metali kopje, potem kamen, a nazadnje zajahali konje, ali povsod je bil prvi Ramo, zato mu je tudi rekel stari beg, naj izbere tisoč svatov in pride po deklico. Gledala je vse to sirotica Abegzada, katera je gori na čardaku vezala:

Kolko puta iglicom prometne,
Tolko puta i uzdahne tužna.

Brat Alil, da jo razveseli, vzame tamburico in zapoje pesem in pové sestri, da se je njen Gavran zaročil s hčerko sinjskega poglavarja. Ona tega ne veruje, „ta junak vjere ne će pogaziti“, in nameni osloboditi iz ječe Pavla barjaktara in ga poslati h Gavranu. V tretjem spevu napiše mu

pisemce in pošlje Pavla h Gavranu. V četrtem spevu dobi Gavran list in zbira vojsko, da oslobodi Abegzado. Stara mati ga pregovarja, naj pusti Turkinjico, in pri tej priliki pové mu tudi, da je imel brata Rado, katerega so Turki kot dete ukrali, a brat je imel kakor on zlato svetinjico okrog vratú. V petem spevu pride Ramo po deklico z veselimi svati. Ali ko so šli čez goro Karaulsko, napadel jih je Gavran in oslobodil Abegzado. Minulo je leto dnij. Ko nekoč ni bilo Gavrana doma, udaril je Ramo na njegov grad Prelog, zaplenil Abegzado in ujel Gavrana, kateri je odhitel, ko je to zvedel, brez orožja za njim. Abegzada je skočila v zdvojnosti v vodo Lašvo, a Gavrana je oslobodila neka Jelica. Ramo se tudi nekaj spominja o nekem bratu, a stari njegov sluga umre, ko mu baš hoče povedati bratovo ime. Ramo pozove Gavrana na junaški mejdan (dvoboj). Ko sta se dolgo bojevala na liranjskem polju, ranil je Gavran Ramo, a ko se je onesvestil, pregledal mu je rano in pri tem zapazil zlato svetinjico na prsih — in tako spoznal brata. Objameta se in odideta na grob Abegzade, kjer sta se zavezala, da bodeta odslej živela bratovsko med seboj:

Brat će bratu ljepo pomagati,
Brat se bratu u potrebu naći.

To se pripoveduje v šestem in sedmem spevu in završuje z zahvalnico starca puščavnika, kateri hvali Boga, ker sta se brata naposled vendar upoznala.

To je kratka vsebina cele pesmi.

Kakor se precej vidi, Abegzada „Nesudjenica“ ni niti glavna oseba v pesmi, niti ni hotel pesnik opevati samo nje. Njegov namen je plemenitejši: združiti Hrvate in sicer kristijane z mohamedanci. Zgodovina pokazuje, da sedanji bosenski in hercegovinski mohamedanci niso naseljenci, nego so nekdanji prebivalci teh pokrajin, največ preostanki Bogomilov. Ker jih ni razsvetljevala luč prave vere, niso se neustrašeno uprli divjim sovražnikom, ampak premenili svojo vero, da ostanejo na svojem sestvu. Jezik jim je ostal isti, običaji isti, le strast in sovraštvo sta se še podvojila, katera sta kipela že preje proti njihovim krščanskim bratom. Tako je ostalo do nedavna, ko jim je krščanska raja

postala jednaka. Res jim je bilo težko odreči se staremu gospodstvu, nu, omika tudi pri njih napreduje, začeli so se zavedati, in mnogi od njih priznavajo se za to, kar so — Hrvate. Pesnik je hotel pospešiti slogo in nam lepo predstavil sovraštvo in boje med rodnima bratoma, katera se pa naposled vendarle premeni v ljubezen. Seveda se to ne bode zgodilo, če mohamedanom naposled ne prisije prava luč sv. vere. — Ta predmet je obdelal pesnik dokaj srečno. Sicer se nam zdi marsikaj čudno in nenaravno (primer ne bodem navajal), vendar treba pomisliti, da je pesnik peval v duhu narodne pesmi, peval je tako, kakor peva narod. Doslej je popeval na takov način jedini Luka Botič, in njegovo „Pobratimstvo“ je v marsičem podobno „Nesudjenici“. Tudi on je hotel v Pobratimstvu, kakor veli Marković, napraviti most čez prepad, kateri deli hrvaški narod na dva protivna sveta. Na osnovi narodne junaške in ženske pesmi se je napravila tukaj romantična epska pesem, povse v narodni obleki. Pesnik je rabil narodni deseterec in tako bodi. To je naše. Moram reči, da se človeku prsi širijo, ko čuje oni krasni jezik: blaglasen, jedernat in okrašen. To ti je narodna pesem vpopolnjena, razširjena. Na tem temelju naj bi se razvijalo romantično umetno pesništvo!

Pesnik je vsekako jako dobro zadel, koliko v izbiranju predmeta, toliko v načinu pevanja. A ker je mlad, pričakuje hrvaški narod še mnogo od njega. Bog daj, da bi še dolgo bogatil hrvaško književnost!

Ostala nam je od lani še jedna knjiga Matice Hrvaške, katero naznanjamo sedaj čitatelju: *Plutarhovi izabrani životopisi znamenitih Grka i Rimljana. Dio prvi. Životopisi znamenitih Grka. Preveo, uvodi bilješke napisao Stjepan Senc.* — 8". Str. 296. Cena za ude „Matica Hrvatske“ 1 gld., v knjigarnah 1 gld. 50 kr. Med „prevodi grčkih i rimskih klasika“ je ta zvezek deveti. Lani je bila Matica Hrvaška izdala II. del Plutarhovitih življenjepisov, letos pa I., jednak po obliki in uravnavi drugemu delu. Mnogo nimamo povedati o tem prevodu; če omenjamo, da se lahko čita, in če še opomnimo, da so posebno poučni beležki na koncu knjige, pohvalili smo to delo in označili ob jednem.

Sv.

Z n a n s t v o.

John Tyndall. Dné 4. m. m. se je ločil s sveta mož, katerega ime je daleč znano v učenem svetu. Pridobil si je slavno ime z neutrudljivo delavnostjo kot raziskovalec, pisatelj in učitelj. Ta mož je bil John Tyndall. Rojen je bil kot sin ubožnih starišev v Leighlin Brighu na Irlandskem 21. malega

srpana 1820. leta. Ko se je nekoliko izobrazil, delal je nekaj let pri merstvu in grajenju železnic. Prihranivši si nekoliko denarja, šel je leta 1848. na Nemško, da se je na vseučilišču v Marburgu pri slavnem Bunsenu učil kemije. Tukaj je pa poslušal fiziko pri prof. Knoblauchu, kar ga je nagnilo, da